

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія Ісаєвої Наталі Юріївни «Політична ідентичність як фактор формування громадянської свідомості: теоретико-методологічний аналіз» рецензента доктора політичних наук, професора, завідувача кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Ігоря Васильовича.

Інформація про відповідність дисертації вимогам, передбаченим пунктом 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії від 12 січня 2022 р. № 44»,

Ісаєвої Наталі Юріївни «Політична ідентичність як фактор формування громадянської свідомості: теоретико-методологічний аналіз» подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису. Дисертація виконана здобувачкою особисто.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Наукові положення та нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачкою досліджень, що мають істотне значення для політичної науки, полягають у тому, що Н. Ісаєвою вперше було розкрито взаємозв'язок політичної ідентичності та громадянської свідомості в контексті «життєвого світу»; доведено, що активність громадянської свідомості обумовлена її синтетичністю як органічною сукупністю пізнавальних, праксеологічних, нормативних, аксіологічних, культурно-історичних актів, економічних, політичних, правових, соціальних, культурно-історичних реалій, яким протистоїть політична ідентичність як їх інтенціональний корелят; розкрито зміст механізмів формування громадянської свідомості шляхом конструювання політичної ідентичності в сучасній Україні, зокрема, таких, як інтегративно-диференційний механізм (габітус із символічними, породжувальними, владними аспектами), символіко-аксіологічний механізм (соціально-значущі цінності є критеріями, що керують повсякденною діяльністю людей, груп та спільнот), лінгвістично-комунікативний механізм (іллокутивні та перлокутивні акти мови) і персоналістичний механізм (апріорність політичного лідера полягає в тому, що за допомогою і разом з ним встановлюється певний соціальний порядок); з'ясована взаємообумовленість політичної ідентичності та громадянської свідомості в концепції «життєвого світу», де метою виступає розпізнавання та проблематизація особливостей смислів соціального життя громадянських спільнот, соціокультурні сенси політичного життя, взяті з погляду концептів соціальної реальності, життєвого світу, особистісної картини світу, колективних, поселенських і територіальних ідентичностей, довіри, і які розуміються як деякі ментальні моделі смислових структур лише на рівні конкретного індивіда.

У дисертації було доведено, що політична ідентичність виступає корелятом або змістом акту спрямованості громадянської свідомості, яка формується під впливом «життєвого світу».

Уточнене поняття «громадянське суспільство» і надане таке визначення – це простір формування тих соціально-політичних сил, які висувають «знизу» суспільний запит на повноцінну реформу політичної системи, на її відкритість і змагальність, на реальний розвиток принципів демократії. Також представлено авторське бачення дефініції «громадянська свідомість», а саме – це сукупність уявлень про громадянство, перспективи розвитку суспільства, усвідомлення причетності до його долі, що утворюють диспозиції вищого порядку, які регулюють загальну спрямованість соціальної поведінки.

Встановлені основні функції громадянської свідомості, зокрема: нормативно-регулююча, яка координує, виховна, ціннісна, комунікативна, соціально-орієнтована; вступаючи в активну взаємодію між собою, взаємно проникаючи і доповнюючи одна одну, вони утворюють свого роду простір свідомої діяльності громадянського суспільства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації відповідають вимогам до подібного виду досліджень і базуються на узагальненні широкого охоплення наукової літератури та достатнього обсягу аналітичних даних, отриманих в ході виконання науково-дослідних робіт. Достовірність результатів дисертаційної роботи підтверджена їх апробаціями на науково-комунікативних заходах, у тому числі на міжнародних науково-практичних конференціях. Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується завдяки комплексному використанню в дисертаційній роботі теоретичних, емпіричних та статистичних методів наукових досліджень, які відповідають визначеній меті та завданням. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечені структурно-логічною схемою дослідження відповідно до поставленої мети. Також слід відзначити відповідність предметної спрямованості дисертаційного дослідження паспорту наукової спеціальності 052 «Політологія».

Практичне значення отриманих результатів у полягає у їх потенційному використанні для удосконалення стратегій, форм і методів формування громадянської свідомості через конструювання політичної ідентичності для подальшого просування державної політики серед політично активних громадян, що, в свою чергу, забезпечить високий рівень політичної свідомості та відповідальності населення. Також отримані результати можуть бути покладені в основу теоретичної та практичної підготовки фахівців спеціальностей «Політологія», «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», «Соціологія».

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні результати та висновки дисертаційного дослідження

відображено у 7 наукових працях, зокрема 3 – у наукових фахових виданнях України з політичних наук, 3 – у зарубіжних виданнях з політичних наук, 1 – у науковому виданні України, 10 – у тезах доповідей на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях. Дотримано вимоги Міністерства освіти і науки України щодо кількості, обсягу та змісту друкованих праць, а саме публікацій основного змісту дисертації. Ретельний аналіз представленого рукопису дисертації та наукових публікацій дає підстави констатувати ідентичність публікацій та основних положень дисертації. Це надає авторці дисертаційної роботи право публічного захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури. Повний обсяг рукопису дисертації становить 232 сторінки. Список використаних джерел налічує 223 найменування. Структура дисертації має логічну побудову і сприяє розкриттю теми дослідження та виконанню поставлених завдань. Зміст наукових праць доповнює основні положення дисертаційної роботи. Дисертація оформлена відповідно до вимог МОН України, що висуваються до подібного роду наукових робіт.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Дисертаційне дослідження Н. Ісаєвої здійснено на належному високому науково-теоретичному рівні. Разом з тим, деякі положення дисертації є дискусійними, що, в свою чергу, пов'язано із означенням дисертанткою власної позиції щодо цих питань. Тому варто зробити певні зауваження та рекомендації для подальшого удосконалення обумовленої проблематики.

По-перше, в дисертації немає такого важливого елементу сучасного політичного життя будь-якої держави світу як Інтернет-простір і механізм його впливу на формування як політичної ідентичності, так і громадянської свідомості. Не приділена увага ризикам мережевої маніпуляції та феномену появи авторитарного політичного симулякру.

По-друге, дисертація набула б більш повного емпіричного обґрунтування, якби здобувачка звернулася б до досвіду різних країн світу щодо формування громадянської свідомості через конструювання національної та політичної ідентичності. Зокрема, досвід таких розвинених держав, як США, Німеччина, Велика Британія, був би корисним для України. Наприклад, американська ідентичність у витоках свого утворення була втіленням і уособленням ідей, що означає бути американцем, тобто в основі ідентичності США лежить ідеологічна природа.

По-третє, слід було б звернути увагу на такі аспекти політико-маніпулятивних технологій, як проведення стратегічних кампаній дезінформації з боку агресора (Російської Федерації) в сучасній Україні. Слід було б також приділити увагу боротьбі з фейковими повідомленнями під час військових дій.

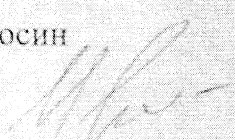
Слід акцентувати увагу на тому, що позначені зауваження та дискусійні положення змісту дисертації не ставлять під сумнів теоретичну та практичну цінність дисертаційної роботи, тим більш, належну високу оцінку рівня її виконання.

Висновок. Вивчення дисертації та наукових праць засвідчило актуальність та новизну роботи. Поставлена у дослідженні мета досягнута, основні завдання успішно виконані. Отримані результати є обґрунтованими та достовірними, мають теоретичне значення та практичну цінність і можуть бути використані в науковій та практичній діяльності. Дисертаційна робота Ісаєвої Наталі Юріївни «Політична ідентичність як фактор формування громадянської свідомості: теоретико-методологічний аналіз» є самостійною та завершеною працею, в якій отримані нові наукові результати, що у сукупності вирішують проблему суттєвого значення для політичної науки.

Підсумовуючи, можна констатувати, що дисертаційна робота Ісаєвої Н. Ю. відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Рецензент:

Доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних відносин
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Ігор Іщенко

Учений секретар Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

Тетяна ХОДАНЕН

2023.03.30